

Per al grups de treball i biblioteca de Rosa Sensat

Proposta d'indicadors coeducatius per analitzar la literatura infantil i juvenil

El principi clàssic de *prodesse et delectare* continua vigent en la forma de “pressió i passió”... Certament l'equilibri entre aquests dos punts és difícil, però també és veritat que, des de la posició de persones adultes i professionals de l'ensenyament, s'imposa la responsabilitat de la nostra intervenció dirigida a l'aprofitament de la lectura com a procediment i dels llibres com a recurs per part de les nenes i dels nens, dels nois i de les noies lectores com a persones en formació.

Objectiu: Passar de la descripció a la interpretació

Habitualment les revistes que comenten llibres de lectura infantils i juvenils es concreten en fitxes que, tot i la seva utilitat, són sobretot descriptives i no incideixen en els valors i les actituds que transmeten.

A més a més de la utilització pedagògica dels llibres, caldria tenir en compte que més enllà de la descripció, els llibres constitueixen uns instruments de transmissió cultural essencials. Per això creiem que l'anàlisi descriptiva pot deixar de banda elements importants des del punt de vista coeducatiu com la igualtat d'oportunitats, el respecte a les diferències, la crítica dels estereotips de gènere.

ELEMENTS PER INTERPRETAR ELS LLIBRES (QUANTITATIVAMENT)

- . Freqüència en l'aparició de personatges femenins i/o masculins
- . Freqüència dels escenaris públics o privats en què s'emmarquen les accions

ELEMENTS PER INTERPRETAR ELS LLIBRES (QUALITATIVAMENT)

- . Descripció de les característiques físiques dels personatges femenins i/o masculins, tant a partir del text com de les imatges
- . Posició en primer o segon pla dels personatges en les il·lustracions
- . Espai que ocupen els personatges en les il·lustracions
- . En quins escenaris es desenvolupa l'acció?
- . Dedicació dels personatges (actuacions quotidianes, accions laborals, gustos, preferències...)
- . Sobre quins personatges recau el benefici de les actuacions?
- . Quina opinió, quina valoració fa la societat actual sobre aquestes actuacions?
- . Expectatives de futur que tenen els personatges a partir del que fan, de les opcions que prenen
- . Interaccions que es produeixen entre els personatges
- . Valoració en el pensament col·lectiu dels rols dels personatges

- Petit exemple d'indicadors si un llibre d'infantil, posem per cas, presentés una relació amorosa (s'ha de tenir en compte que es fa no sobre un llibre concret sinó en el buit i, per tant, no en tots els llibres serien pertinents totes les qüestions que es plantegen)

1. ¿Qui pren la iniciativa de la relació i com ho fa?
 - a. ¿es despleguen tàctiques diferents segons el sexe?
 - b. si surten animals, ¿quin sexe tenen?

2. ¿Qui pregunta a l'altra persona si vol tenir una relació amb ella?
3. ¿Per quina raó una noia o nena vol tenir una relació amb una altra persona?
 - a. ¿quines qualitats li veu?, ¿què l'atrau?, ¿són físiques o no físiques?
4. ¿Per quina raó un noi o nen vol tenir una relació amb una altra persona?
 - a. ¿quines qualitats li veu?, ¿què l'atrau?, ¿són físiques o no físiques?
5. ¿De quin sexe és la gent que demana informació i ajuda al llarg de les històries?, ¿de quin sexe és la gent a la qual es demana?
6. ¿Quina relació hi ha entre amor i embaràs?
7. ¿Quina relació hi ha entre amor i part?
8. ¿Hi ha plaer en les parelles quan fan l'amor?
9. ¿Quines altres persones de la família de la noia o del noi surten?
10. ¿En les històries amoroses, hi intervenen d'altres persones?, ¿amigues, amics...?
11. ¿L'amor que es planteja és, al llarg de tots els llibres analitzats, heterosexual?

És bo tenir en compte les diferències de gustos, preocupacions i interessos, però això no es contradiu amb vigilar que els estereotips no continuïn funcionant en contra de la igualtat d'oportunitats o de l'eclosió de les diferències.

S'ha de reflexionar i fer reflexionar sobre el fet que una part gran de nens i nois llegeix llibres de viatges, d'aventures, d'acció i una part gran de nenes i noies llegeix preferentment llibres sobre les relacions personals, l'amor i la cura.

CONTEXTUALITZACIÓ DELS VALORS CULTURALS QUE TRAMET L'OBRA PER QUÈ PENSEM QUE UNA OBRA NO ÉS SEXISTA?

- . Perquè reparteix el protagonisme femení i masculí equilibradament, això vol dir que les nenes i noies no surtin com a ajudants, germanes, nòvies, amigues, mares dels protagonistes masculins
- . Perquè no antropomorfitza amb vestits i actuacions estereotipades en masculí i/o femení l'aparició d'animals
- . En els llibres de coneixements, perquè busca superar l'androcentrisme dominant en la ciència que dona com a objectius i universals sabers parcials
- . Perquè les imatges que són un aspecte més del currículum ocult, no introdueixen estereotips o discriminacions que no són al text
- . Utilització d'un llenguatge que no fa servir el masculí com a pretesament genèric ni d'altres usos androcèntrics del llenguatge

ALGUNS SUGGERIMENTS RESPECTE AL FUNCIONAMENT GENERAL DE LA BIBLIOTECA

- . Valorar la feina de les bibliotecàries, professió marcada en origen en femení com a subsidiària
- . No es pot oblidar de destacar el paper de les escriptores de literatura infantil i juvenil
- . Escriure el nom de l'autora o l'autora amb totes les lletres perquè no s'amagui sota l'inicial l'autoria en femení
- . Vigilar l'accés a internet i a la seva informació
- . Vigilar la tria de pel·lícules, DVDs, discs, jocs d'ordinador...
- . Comprovar que tota la retolació i documentació contempla la diferència de masculí i femení